

Обеспечить информационную поддержку их выработки и обоснования призвано имитационное моделирование как основа многовариантного прогнозирования.

Ключевые слова: *имитационное моделирование, технологическое оборудование, сети Петри, ремонт оборудования.*

MODELING OF TECHNOLOGICAL EQUIPMENT REPAIR SERVICES BAKERY USING PETRI NETS

L. Manokha, N. Limanska, M. Kyktev

Annotation. *For the current stage of the production process operation characteristic dynamic, accelerated change in production and operating conditions. In this connection, a special role acquires the ability of company management to take timely adequate and effective measures. Provide information supporting their development and simulation study is intended as a basis for multivariate prediction.*

Key words: *simulation, technological equipment, Petri nets, equipment repair.*

УДК 631.371: 621.31

ВИЗНАЧЕННЯ ЕНЕРГОЄМНОСТІ РОБОТИ ОПРОМІНЮЮЧОЇ УСТАНОВКИ ВІДКРИТОГО ТИПУ ЗАЛЕЖНО ВІД ОПТИЧНИХ ПАРАМЕТРІВ ОПРОМІНЮВАНОВОГО СЕРЕДОВИЩА

*Т. С. Книжка, кандидат технічних наук
І. П. Назаренко, доктор технічних наук
e-mail: knizhkatatyana@mail.ru*

Анотація. *Досліджено енергоємність роботи опромінюючої установки відкритого типу. Визначено оптимальні параметри коефіцієнта світлопропускання та товщини шару опромінюваного середовища.*

Ключові слова: *опромінення водних розчинів, ультрафіолетове випромінювання, енергетична ефективність опромінення.*

Нині опромінюючі установки широко застосовуються в сільському господарстві для дезінфекції та активації рідких середовищ. [1–3]. Оскільки опромінююча установка відкритого типу зарекомендувала себе як ефективне джерело ультрафіолетового опромінення, постала необхідність визначити параметри коефіцієнта світлопропускання й товщини шару опромінюваного середовища для оптимальної енергоємності роботи установки.

Мета досліджень – визначення оптимальних параметрів коефіцієнта світлопропускання й товщини шару опромінюваного середовища та визначення показників енергоємності роботи опромінюючої установки.

Матеріали та методика досліджень. У роботі застосовуються методи оптичного аналізу в межах взаємодії електромагнітного випромінювання з рідким середовищем.

Результати досліджень. Оскільки в будь-якому електротехнологічному процесі результат є вимірюваним, мінімально необхідна кількість енергії на опромінення може бути визначена як

$$Q_V = V \cdot Q_V^{num}, \quad (1)$$

де V – це об'єм рідини, що зазнає впливу потоку випромінювання в камері обробки протягом часу t , м³;

Q_V^{num} – необхідна доза опромінення на одиницю об'єму, Дж/м³.

При опроміненні шару середовища об'ємом $V_u \ll V$, йому потрібно передати кількість енергії

$$\Phi_0 \cdot t_0 = Q_V^{num} \cdot V_u, \quad (2)$$

де Φ_0 – потік, що падає на поверхню оброблюваного середовища V , Вт;

t_0 – час опромінювання, с.

У відомих технологіях бактерицидного опромінення розчин рухається перпендикулярно потоку ультрафіолетового випромінювання. У результаті свого руху через область опромінення, шари рідини набирають необхідну дозу Q_V^{num} . Унаслідок того, що просторова щільність електромагнітної енергії з глибиною проникнення в оброблюване середовище зменшується по експоненціальному закону, для досягнення необхідної дози опромінення Q_V^{num} у нижніх шарах з об'ємом V_u , весь об'єм V необхідно опромінювати протягом періоду часу t_h , тобто

$$\Phi_h \cdot t_h = Q_V^{num} \cdot V_u, \quad (3)$$

де $\Phi_h = \Phi_0 \cdot e^{-ah}$.

У сучасних технологіях поверхневого опромінення відбуваються два енергетичних процеси: передачі по координаті h і поглинання енергії розчином.

Щоб урахувати характер розходження потоку ультрафіолетового випромінювання в об'ємі опромінюваного середовища потрібно ввести коефіцієнт K , який враховує розходження ультрафіолетового потоку в об'ємі опромінюваного середовища.

Величина K визначається як

$$K = \frac{E_0}{E_h} \cdot e^{-ah}, \quad (4)$$

де E_0 , E_h – опроміненості шарів рідини, які створюють потоки випромінювання на поверхні середовища (Φ_0) та на глибині h (Φ_h), Вт/м².

Оскільки поглинання ультрафіолетового потоку в об'ємі оброблюваної рідини призводить до необхідності збільшення витрат енергії на забезпечення проходження через кожен елементарний її об'єм енергії V_u , то аналізуючи енергетичну ефективність роботи технологічного процесу в установках опромінювання необхідно враховувати, наскільки повно використовується потік Φ_0 . Повноту використання в технології опромінення потоку Φ_0 враховує енергоємність поглинання $\eta_E^{пол}$

$$\eta_E^{ногл} = \frac{K \cdot \Phi_0 \cdot t_h}{K \cdot \Phi_0 \cdot t_h - \Phi_h \cdot t_h} \quad (5)$$

Вираз (5) показує суперечливу тенденцію між якістю обробки середовища (K) і повнотою використання потоку Φ_0 в технологіях об'ємного опромінення рідких середовищ.

Енергетичну ефективність передачі енергії $\eta_E^{пер}$ можна подати в загальному вигляді як

$$\eta_E^{пер} = \frac{Q_{ETП}}{Q_{min}} \quad (6)$$

де $Q_{ETП}$ – кількість енергії, що надходить до оброблюваного об'єму середовища V , Дж;

Q_{min} – мінімальне необхідне значення енергії в шарі $V_{ш}$ оброблюваного об'єму V , Дж.

Величина Q_{min} дорівнює мінімальному значенню енергії, необхідної для активації, тобто

$$Q_{min} = Q_V^{min} \cdot V_{ш} \quad (7)$$

Відповідно, значення $\eta_E^{ногл}$ у загальному вигляді можна записати як

$$\eta_E^{ногл} = \frac{Q_{ETП}}{Q_{ETП} - Q_{вих}} \quad (8)$$

де $Q_{вих}$ – енергія, яка втрачається об'ємом оброблюваної рідини внаслідок її поглинання поверхнею стінок, де перебуває об'єм V , Дж.

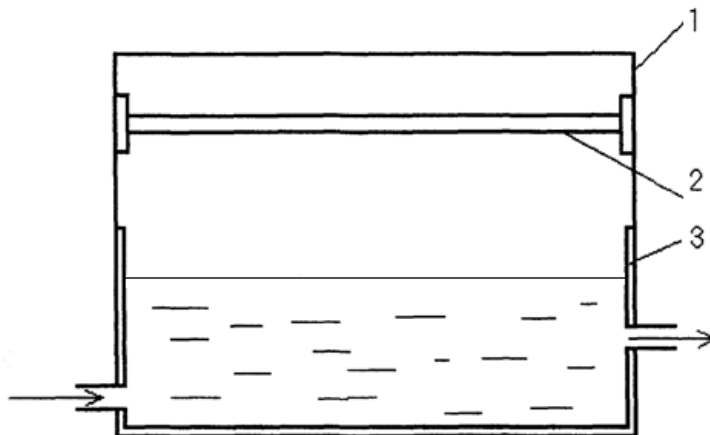
Щоб визначити найефективніші співвідношення коефіцієнта світлопропускання та товщини шару опромінюваного середовища $a \cdot h$ у технологічній схемі опромінення відкритого типу (рис.), за яких забезпечується мінімальне значення енергоємності режиму її роботи.

У даній схемі величина $\eta_E^{пер}$ при $K=1$ визначається як

$$\eta_E^{пер} = e^{-a \cdot h} \quad (9)$$

а величина $\eta_E^{ногл}$, з урахуванням виразів (1) та (5), описується виразом

$$\eta_E^{ногл} = \frac{e^{-a \cdot h}}{e^{-a \cdot h} - 1} = \frac{\eta_E^{пер}}{\eta_E^{пер} - 1} \quad (10)$$

Опромінююча установка відкритого типу: 1 – відбивач; 2 – джерело ультрафіолетового випромінювання; 3 – ємність із рідиною

Тоді відносний коефіцієнт енергоємності

$$\eta_E = \frac{(e^{a \cdot h})^2}{e^{a \cdot h} - 1} = \frac{(\eta_E^{nep})^2}{\eta_E^{nep} - 1}. \quad (11)$$

Розрахунок мінімального значення величини η_E при різних значеннях $a \cdot h$ подано в таблиці.

Енергоємність опромінення установок відкритого типу*							
$a \cdot h$	0,2	0,4	0,6	0,8	1,2	2,2	3,2
η_E^{nep}	1,221	1,492	1,822	2,226	3,320	9,025	24,533
$\eta_E^{погл}$	5,525	3,033	2,217	1,816	1,431	1,125	1,042
η_E	6,746	4,525	4,039	4,042	4,751	10,150	25,575

*Величини наведено в умовних одиницях.

Наведені в таблиці дані свідчать, що мінімальне значення $\eta_E=4,039$ досягається при $a \cdot h=0,6$.

Висновки

Методика оцінки енергетичної ефективності роботи технологічної схеми опромінення відкритого типу ґрунтується на визначенні двох параметрів: коефіцієнта енергетичної ефективності передачі енергії (η_E^{nep}) та коефіцієнта енергетичної ефективності поглинання енергії ($\eta_E^{погл}$).

Найефективніше співвідношення коефіцієнта світлопропускання та товщини шару опромінюваного середовища $a \cdot h$ у технологічній схемі опромінення відкритого типу, за яких забезпечується мінімальне значення енергоємності режиму її роботи $\eta_E=4,039$, досягається при $a \cdot h=0,6$.

Список літератури

1. Алексахин Р. М. Сельскохозяйственная радиозкология / Р. М. Алексахин. – М. : Экология, 1995. – 395 с.
2. Бондаренко Т. В. Дослідження впливу ультрафіолетового випромінювання на посилення антимікробних властивостей препарату «Біодез» / Т. В. Бондаренко, Т. С. Книжка // Науковий вісник НУБіП України. – 2015. – Вип. 209, ч. 2. – С. 205–253.
3. Червінський Л. С. Науково-технічні проблеми застосування оптичного випромінювання в сільськогосподарському виробництві / Л. С. Червінський, Т. С. Книжка // Науковий вісник НУБіП України. – 2012. – Вип. 174. – С. 59–65.

ОПРЕДЕЛЕНИЕ ЭНЕРГОЕМКОСТИ РАБОТЫ ОБЛУЧАЮЩЕЙ УСТАНОВКИ ОТКРЫТОГО ТИПА В ЗАВИСИМОСТИ ОТ ОПТИЧЕСКИХ ПАРАМЕТРОВ ОБЛУЧАЕМОЙ СРЕДЫ

Т. С. Книжка, И. П. Назаренко

Аннотация. Исследована энергоемкость работы облучающей установки открытого типа. Определены оптимальные параметры коэффициента светопропускания и толщины слоя облучаемой среды.

Ключевые слова: облучение водных растворов, ультрафиолетовое излучение, энергетическая эффективность облучения.

DEFINITION OF THE ENERGY INTENSITY OF THE OPEN TYPE IRRADIATE INSTALLATION DEPENDING ON OPTICAL PARAMETERS IRRADIATED ENVIRONMENT

T. Knizhka, I. Nazarenko

Annotation. *Studied the energy intensity of the open type irradiate installations. Defined the optimum parameters of a coefficient of light transmission and thickness irradiated environment.*

Key words: *irradiation of water solutions, UV radiation, the energy efficiency of irradiation.*

УДК 535.37

ЛЮМІНЕСЦЕНТНІ ВЛАСТИВОСТІ ПІРОФОСФАТІВ ЦИНКУ / МАНГАНУ

*В. В. Бойко, О. В. Гоменюк,
кандидати фізико-математичних наук
С. Г. Неділько, доктор фізико-математичних наук
e-mail: nni.elektrik@gmail.com*

Анотація. *Досліджено люмінесцентні властивості безводних подвійних фосфатів двовалентних металів цинку/мангану, $Zn_{2-x}Mn_xP_2O_7$ ($x = 0 \div 2$). Показано, що іони мангану, Mn^{2+} , у матриці дифосфату цинку формують три типи центрів випромінювання, де іон Mn^{2+} знаходиться в нормальному октаедричному оточенні; в октаедрах, що мають вакансії кисню, та в тетраедричному оточенні. З центрами першого типу пов'язується смуга червоного випромінювання з максимумом в околі 690–700 нм; центри другого типу зумовлюють довгохвильову смугу червоного випромінювання (максимум в околі 730 нм); смуга «зеленого» випромінювання (максимум в околі 450–470 нм) обумовлена центрами третього типу.*

Ключові слова: *центр люмінесценції, загасання, пастка, пірофосфат.*

Індивідуальні дифосфати цинку ($Zn_2P_2O_7$), мангану ($Mn_2P_2O_7$) та магнію ($Mg_2P_2O_7$) відомі своїми практичними застосуваннями. На їх основі виготовляють термостійкі пігменти, каталізатори, тверді електроліти, антикорозійні рідини і т. д. [1, 2]. Відомими є і їхні оптичні властивості [3, 4]. Дифосфати, які мають у своєму складі одночасно цинк і манган (магній), вміст яких можна контролювано змінювати, мають, порівняно з індивідуальними дифосфатами, інші, для певних цілей – поліпшені фізико-хімічні, а відповідно, й експлуатаційні характеристики. Очевидно, їх оптичні, зокрема люмінесцентні властивості, також мають відрізнятися від характеристик індивідуальних дифосфатів.